

CENTRE EXCURSIONISTA DE LA SERRA ESPADÀ

Depòsit legal: CS-364-1999

Societat d'Amics de la Serra Espadà

Butlletí núm. 52 • PRIMAVERA - ESTIU 2017

Estimats socis i sòcies:

Aquest any la SASE complirà 25 anys i per a celebrar aquest esdeveniment hem preparat una festa de germanor, a fi de congregar-nos tots i gaudir d'una jornada de comboi. Això serà el 4 de juny. Aprofitarem l'ocasió per donar uns "premis" i contractar una banda de jazz que amenitze l'acte.

D'altra part organitzarem, a la tardor, una pujada al pic d'Espadà, que dóna nom a la nostra Serra.

El que vulga participar bé en idees, organitzar els actes, col·laborar amb l'elaboració dels premis, etc. serà benvingut, així que des d'ací us anime a participar amb nosaltres i que ens recolzeu en la causa!

Consell de Síndics

El Baztan

Edita: Societat d'Amics de la Serra Espadà

Les opinions dels autors no han de coincidir necessàriament amb les del consell de redacció.

Consell de redacció: José Antonio Campo, Imma Vicent, Carme Orensa i Rafa Vercher.

Diseny i maquetació: **coprint**

Adreça Internet: <http://www.serra-espada.org>

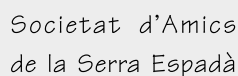
Correu electrònic: secsase@serra-espada.org

 Centre Excursionista de la Serra Espadà

 Amics Espadà SASE (@SASE_Espada)

Portada: El Baztan. Foto: C-Orensa, Contraportada: Escultura, Imma Vicent

Depòsit legal: CS-364-1999 • Coordinació: Carme Orensa • Imprimeix : **coprint**, València

COGNOM 1.....COGNOM 2.....

NOM NIF DATA NAIXIMENT

ADREÇA.....QUOTA.....

CODI POBLACIÓ TELÈFON

E-MAIL

[illegible]

Signatura del titular:

....., de de 201.....

Envieu aquest full a Societat d'Amics de la Serra Espadà. Apartat Correus 187 - 12520 Nules

NOTES: Quotes anuals: Familiar*, 48,08 euros. Individual, 30,05 euros. Estudiant (<25 anys) 15,03 euros. Els socis tenen descompte en els viatges i excursions amb autobús i en algunes tendes de material de muntanya.

* Tots els membres que viuen en la mateixa casa

En compliment del que estableix la Llei Orgànica 15/99, de 13 de desembre, de Protecció de Dades de Caràcter Personal, l'informem que les dades que ens facilite per mitjà de l'ompliment del present formulari passaran a formar part d'un fitxer propietat de la SOCIETAT D'AMICS DE LA SERRA ESPADÀ per a facilitar-vos informació sobre les nostres activitats. Així mateix, l'informem que pot exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició. En aquest cas, haurà de dirigir-se al Responsable de la Base de Dades, SASE, apartat de correus 187, 12520 Nules.

Assegurança de responsabilitat civil com a organitzadora d'activitats.
Aquesta assegurança cobreix la responsabilitat civil de la Societat d'Amics de la Serra Espadà en qualsevol de les activitats que organitza. Així queden cobertes les responsabilitats que se li pugen exigir a l'Entitat per les actuacions del grup, dels guies i monitors, o dels participants.

L'ÍNDEX

Portada	1
Estimats socis	2
Full d'inscripció	3
l'Índex	4
Notícies SASE	5 a 7
Arquitectura de la Guerra Civil en la montanya de Sta.Barbara	8,9
Aplicaciones als mòbils per l'excursionisme	10,11
Cuinar en verd.....	12
Anecdolari III.....	13,14
Programació	15, 23
Oficis perduts; el cacauero.....	24
Article apadrinant oliveres	25-26
Novetats bibliogràfiques	27
Contraportada.....	28

Xodos

NOTÍCIES SASE

Jornada pobles del parc.

El passat mes d'octubre va tindre lloc a Aín la jornada dels pobles del parc.

La SASE va participar amb un estant que exposava totes les nostres activitats. Els que estàvem allí vam tindre ocasió de conèixer a la consellera Elena Cebrián i parlar amb ella. A la jornada, com tantes

altres voltes, no va acudir gaire gent. Caldrà mirar de reconduir aquest esdeveniment i si pot ser donar-li una major publicitat, o tal vegada des de la direcció del parc s'haja de plantejar una altra forma de divulgar els valors del parc natural i els seus pobles.

Constitució Mesa de Concertació

Després de l'incendi de l'estiu, es va convocar en Artana una reunió dels representants polítics (president Generalitat, consellera, DGs, etc) per tal de presentar mesures després de l'incendi.

Entre altres coses es va notificar que es constituiria una mesa de Concertació amb la finalitat d'analitzar i estudiar possibles actuacions que calia dur endavant en la zona cremada, on va quedar ben clar que les polítiques actuals estaven més per la prevenció que no pas l'extinció. En una segona convocatòria, a Alcúdia de Veo, el dir. del parc va presentar una memòria d'actuació per als terrenys cremats valorada en 600.000 euros, les

actuacions comprenien la restauració de lleres i la recuperació de bancals, actuacions en la millora d'infraestructures i control del pinar afectat amb presència d'escolítids, tot i fer constar la dificultat de realització dels treballs, donat que la majoria dels terrenys són de propietat privada.

També es va donar torns de paraules perquè els assistents participaren en el col·loqui. Es van establir tres grups de treball, si més no, encara no s'ha fet res pel que fa a aquests grups.

Cal destacar la massiva presència d'entitats i participants.

Jornada sobre el paper d'associacions i col·lectius després d'un gran incendi forestal, organitzada per SASE

Després de l'incendi d'aquest estiu, des de la SASE pensàvem que alguna cosa hauríem de fer. Vam considerar oportú organitzar una jornada per tal de reunir associacions i col·lectius preocupats per la conservació dels boscos i per reflexionar al voltant del paper de la societat civil després d'un gran incendi forestal. Des de la SASE estem portant endavant un seguiment de com està rebrotant el bosc cremat al terme d'Artana, fem fotos des d'un mateix lloc i ho pengem al facebook.

Després vam passar a reflexionar al voltant de què podríem fer en prevenció, quin paper han de jugar les entitats conservacionistes, i encara que es van apuntar possibles formes, es va coincidir en la necessitat de prioritzar la prevenció, per evitar l'incendi, ja que al remat resulta molt menys costosa.

Pel que fa a la prevenció, es podrien invertir diners a regenerar els cultius de secà, mantenir pistes forestals i fer faixes auxiliars als costats de les

Aquesta jornada es va organitzar el dissabte 8 d'octubre de 2016 i va constar de dues parts: primer es va visitar la zona cremada al terme d'Artana en la qual Rafa Vercher ens va explicar l'evolució dels cultius de la zona on estàvem, la situació abans i després de l'incendi, etc. Als anys 50-60 tota la zona estava cultivada amb conreus de secà, i del bosc es treia tota la remulla per als forns d'Onda. Passats 50 -60 anys la situació és ben diferent: la superfície forestal ha substituït els terrenys agrícoles, tot augmentant la càrrega de combustible d'un ecosistema mediterrani on els incendis són molt habituals, sobretot a l'estiu.

Per a la segona part ens vam traslladar a Almedijar, a l'alberg La Surera, on van intervenir Alfons Moros, president de la SASE explicant-nos les xifres i l'àrea afectada per l'incendi d'Artana, i Luís Suller d'Ecologistes en Acció de la Serranía, que ens va parlar de la mala gestió que es va fer del territori cremat a l'incendi originat a Andilla que en 2012 va arrasar 23.000 has.

pistes. Aquests treballs els podrien fer els habitants dels pobles i seria una forma de fixar població. És molt important treballar en xarxa i ser coneixedors d'altres iniciatives en altres territoris, així com ser capaços de generar iniciatives com l'aprofitament de la biomassa, si més no, d'una forma sostenible.

Pel que fa a l'extinció, cal que en els pobles afectats hi haja voluntaris que acompanyen les forces d'extinció oferint el seu coneixement del terreny.

Després d'un incendi és millor no intervenir per evitar pèrdua de sòl.

Malgrat tot s'espera una bona regeneració de l'àrea cremada gràcies a un sistema d'abancament molt extens en aquesta zona que es va construir per als conreus de secà, que permetrà reduir l'erosió d'els vessants.

En la nostra pàgina web tenim el resum de tot el que vam parlar i fotos per si voleu visitar-la: www.serra-espada.org

Fusió amb FUNDEM

Després de més de dos anys de gestions, ja podem anunciar-vos que s'ha materialitzat la fusió de Fundació Serra Espadà amb FUNDEM. Considerem que aquesta fusió ha desbloquejat una situació d'inactivitat a les finques de la nostra fundació i obri l'oportunitat perquè s'hi realitzen treballs de gestió forestal i programes d'educació i conscienciació mediambiental.

Com que ambdues fundacions compartim activitats i fins coincidents, basats en la custòdia de terrenys d'alt valor ecològic i l'exercici d'activitats encaminades a conservar els espais naturals, la fusió representa una bona oportunitat per a realitzar una labor més fructífera que repercutisca en benefici de tots.

Dins la programació per a l'any 2017 concretament el 5 de març, visitarem dues de les finques transferides, una a Artana i l'altra a Eslida. En aquesta visita participaran socis de FUNDEM i pretenem que, en conèixer-les, puguem valorar el patrimoni natural que tenen a la Serra d'Espadà. També volem aprofitar la visita per a presentar algun projecte que es podria realitzar en les finques.

Esteu convidats tots a aquesta excursió de la qual teniu més informació en la programació.

Societat d'Amics
de la Serra Espadà

Grup GAL CS - Sud 14-20

Tal com us informàvem en el Butlletí 51, la SASE forma part d'un dels Grups d'Acció Local pre-seleccionat dins del programa Leader 2014-2020.

Actualment estem participant en el disseny de l'Estratègia de Desenvolupament Local Participatiu on s'estan aportant moltes ganes i idees noves, amb la inestimable ajuda dels tècnics encarregats de la seua dinamització.

No sabem si al remat hi serem, de tota manera tot aquest procés és molt enriquidor.

La SASE és més coneixedora de la realitat de la Serra i té més contactes i possibles projectes de futur amb altres entitats que treballen pel desenvolupament rural de la zona.

LA SEU DE LA SASE

La nostra seu està ubicada al carrer Puríssima 18 de Nules, us recordem que obri tots els dimecres de 18 a 20h. Romandrà tancada de l'1 de juliol fins al 15 de setembre. Tots els socis teniu al vostre abast llibres i mapes d'excursionisme, revistes, memòries de l'associació, etc.

Els socis podeu fer-ne ús sempre que vulgueu.

Consell de Síndics

LES TRINXERES DE LA VILAVELLA

Arquitectura de la Guerra Civil en la muntanya de santa Bàrbara

L'enunciat que dona lloc a l'existència d'aquest blog és "Aportar per a fer un poble millor". Seguint la proposta, objectius nostres són donar a conèixer aspectes de la nostra història per saber d'on venim, i reivindicar la recuperació, defensa i promoció del nostre patrimoni, ja siga tant cultural com natural, així com l'urbanístic i arquitectònic, per tal de sentir-nos-en orgullosos del que tenim i traspassar-ho, millorat, a les generacions futures de la Vilavella.

En diferents articles anteriors hem tractat sobre la necessitat de fer valdre el patrimoni històric i l'entramat d'arquitectura bèl·lica de la Guerra Civil, com són les fortificacions, trinxeres, punts d'observació, nius de metralladores, pous de tirador, etc. que existixen en les nostres muntanyes. Recordem que el nostre poble i les seues muntanyes van ser territori de disputa i de confrontació bèl·lica, ja que el front va quedar ací estabilitzat durant nou mesos. D'aquest fet ha quedat com a testimoni un ric traçat de construccions militars d'atac i defensa, emprat pels dos bàndols en confrontació, que si no és objecte de recuperació, corre el risc de ser engolit pel pas del temps.

Evitar el seu desnonament com a llegat històric i incorporar-ho al nostre patrimoni, suposa també un pas per a la recuperació de la memòria històrica d'uns fets recents que si no s'observen amb tota la seua integritat, poden ser repetits de nou, no

oblidem la coneguda frase "els pobles que obliden la seua història estan condemnats a repetir-la".

Fins ara tractar sobre la nostra Guerra Civil en l'àmbit institucional resultava bastant complicat, segurament tant per raons ideològiques –posat que els vencedors imposen la seua interpretació dels fets sense deixar que ningú a posteriori la rectifique- com emocionals.

En aquest context, no podem menys que celebrar i felicitar els autors de la recuperació i rehabilitació d'un traçat d'aquesta arquitectura existent en la muntanya de santa Bàrbara, realçada com a patrimoni històric, reclam museístic i turístic.

Mereixedors de reconeixement són, tant la iniciativa del nostre ajuntament, presa per la regidora de Patrimoni Loles Orensa i per l'alcalde Carmen Navarro, com pel treball de rehabilitació realitzat per l'empresa ArqueoCas, dirigit per l'historiador

José Albelda; una obra que ha comptat amb la col·laboració de la Generalitat Valenciana, Caixa Rural Vilavella-Cajamar, Fustecma i Voluntariat pel Patrimoni.

El diumenge tingué lloc l'acte d'inauguració i presentació pública d'aquesta magnífica rehabilitació. En el vessant est de la muntanya de santa Bàrbara, ben prop de la penya Espiadora, en

un lloc privilegiat, ja que s'atalaia tota la plana, des de Benicàssim fins a Sagunt, es concentraren unes 150 persones que van seguir amb atenció les explicacions de les vicissituds bèl·liques

ocorregudes entre 1938 i 1939 que va realitzar José Albelda, després dels discursos inaugurals de les nostres autoritats municipals.

Es va fer una visita guiada per tota la trama recuperada, un circuit que compta amb trinxeres excavades, niu de metralladora, punt d'observació i vigilància, tot explicat amb uns panells informatius. La visita guiada acabà amb la lectura de fragments dels diaris personals de dos combatents, un del bàndol franquista i l'altre del republicà, feta per Carlos Mallench, de l'associació Muntanyes de la Guerra, com un record de tots els morts de la confrontació civil, tal com queda gravat sobre una pedra a l'inici del trajecte. Amb el desig que mai més es tornen a repetir fets tan destructius i mortífers. Per aquest motiu cal recuperar la memòria històrica i no oblidar tot el que va passar i a ningú dels que varen morir.

A continuació reproduïm part dels textos que expliquen els panells informatius. Aquests, més les fotografies que publiquem, donaran a conèixer la història i el lloc on va ocórrer als qui, per diferents raons, no poden acudir a veure aquesta obra, que com va dir José Albelda, "sols és comparable a una xicoteta sala d'un primer pis d'un museu de diferents plantes". Encara queda molt per recuperar, però el primer pas ja està donat.

Actualment el municipi de la Vilavella conserva una gran quantitat de restes bèl·liques repartides entre les partides rurals de santa Bàrbara i la

Selleta. A més de la seua quantitat i bon estat de conservació, la seua característica distintiva és la d'haver format part del sistema de fortificació de campanya dels dos bàndols participants de la Guerra Civil Espanyola entre 1938 i 1939, primer com a elements defensius republicans per frenar l'avanç franquista cap a València, i més tard amb la paralització del front, com a primera línia defensiva de l'exèrcit franquista.

Entre un bosc mediterrani d'argelagues, esbarzers, carrasques i pins plantats en la dècada dels 50, destaquen les restes encara visibles d'una gran quantitat de trinxeres excavades en el terreny... parapets aixecats en pedra en sec, pous de tirador i nius per metralladores o casamates (alguns d'ells amb grafitis realitzats sobre el ciment fresc), cabanes de soldats, llocs d'observació o un extens campament militar republicà usat després per la 83 Divisió franquista, conegut com "el poble desert".

La part valorada consta de dos trams:

TRAM 1: ... discorre a través d'una trinxera excavada en terreny rocós, aplegant fins a un niu de metralladores de planta ovalada; al nostre pas, anirem deixant arrere nombroses ramificacions de la trinxera que actualment s'entremen reblides de terra.

Després de visitar el niu o casamata, la ruta continua per un camí de fàcil accés a través del bosc.

TRAM 2: ... consta d'un conjunt format per un lloc d'observació i el seu abric complementari, i uns metres més avall un altre grup format per un niu de metralladores i un abric vinculat a aquest. La tornada a la senda es fa a través d'una trinxera, encara per excavar, de 190 m de longitud.

És un patrimoni militar que representa la lluita dels nostres avantpassats, restes d'un camp de batalla que hem de respectar. Preguem que tinga cura d'aquest patrimoni, ja que de nosaltres depèn llegar-lo a les futures generacions.

Text: Joan Badenes / Fotos: Juan Escrig

APLICACIONES ALS MÒBILS PER L'EXCURSIONISME

Un dels aparells que més s'ha popularitzat els darrers anys ha estat el telèfon mòbil, arribant a gairebé totes les butxaques. Els seus usos són múltiples i tots coneixem els bàsics, sabem fer una foto o enviar un missatge, però potser no sabem utilitzar aquelles més sofisticades que amaga en el seu si. Els smartphones actuals són uns ordinadors infinitament més potents que aquell que es va utilitzar pel projecte Apol·lo. Quan algú va tindre la feliç idea d'unir un xicotet ordinador amb un GPS va convertir l'smartphone en el company inseparable de tot excursionista. Però bé, per ell mateix de poc ens pot servir si no li instal·lem les apps adients, que per sort són molt fàcils

d'aconseguir i utilitzar, la majoria d'elles debades o pagant una quantitat quasi ridícula (hem de pensar les hores de treball que porta cadascuna). Totes elles les trobareu fàcilment (sense ànim de fer publicitat) per a Android al Google play, aquells que tingueu un altre sistema operatiu, com el d'iPhone o Windows no tindreu massa problema en trobar aplicacions semblants. El que és molt important és recordar que totes les aplicacions sols funcionaran amb el GPS activat.

Potser les més importants gairebé imprescindibles són les de socors, amb simplement prémer un botó enveran les nostres coordenades GPS al 112.

Alpify, una de les més populars, per Android o iPhone.

<http://www.alpify.com/ca/>

encara que és la que preferisc per l'idioma, però no és l'única.

Entre les aplicacions que convertiran el nostre smartphone en un versàtil GPS de mà, una de les més interessants és:

Wikiloc, gràcies a esta increïble aplicació, no sols podem vore la nostra localització al mapa sinó també seguir rutes prèviament marcades, i el que és més interessant, tots els usuaris poden pujar la ruta que acaben de fer a una comunitat que té ja més de 5 milions de rutes arreu de tot el món, i per descomptat moltes d'elles per les nostres contrades. Per facilitar l'estudi de les rutes podem anar directament a la seua pàgina en la web <http://ca.wikiloc.com/>, on simplement posant el nom d'una població o d'un lloc a la finestra de recerca ens apareixeran un grapat de rutes, a més a més amb diferents detalls, distància a recórrer, altitud, dificultat, modalitat, etc. i fins i

tot podem cercar-ne tenint en compte aquests paràmetres, la ruta es visualitza en el mapa de Google i podem vore el seu perfil, i a més podem baixar-la en diferents formats gpx, tcx, kml o al dispositiu Garmin si disposem d'eixa marca, però també el podem importar al nostre smartphone si tenim instal·lada l'aplicació, mitjançant una ID de cada ruta. L'aplicació podem utilitzar-la rebent dades, amb la qual cosa la ruta apareixerà sobre la imatge de satèl·lit, però la majoria pensareu que a la muntanya hi ha zones sense cobertura, doncs també pots utilitzar-lo offline, baixant prèviament el mapa corresponent.

Oruxmaps, si bé l'anterior aplicació pot ser de gran utilitat en quant guiar-nos per rutes noves, esta altra és molt més completa, i convertirà el nostre smartphone en un potent i veritable GPS de mà, a més amb el gran avantatge que també pot carregar les rutes baixades de wikiloc. A l'hora de baixar la ruta d'eixa pàgina ho hem de fer amb el format gpx i emmagatzemar la ruta en la carpeta tracklogs de l'aplicació oruxmaps al nostre telèfon. L'aplicació és molt més potent que l'anterior, ja que podem carregar mapes topogràfics, mapes molt més detallats amb una

millor escala, com el de l'institut cartogràfic valencià, elaborat a una escala 1:5000 i que us podeu baixar gratuïtament de <http://terrasit.gva.es/val/oruxicv> en format mbtiles que és el que utilitza l'app, si preferiu un arxiu més menut, podreu baixar-lo per províncies o fins i tot està cada un dels parcs naturals de la comunitat, i per descomptat la nostra serra. Hi ha mapes de totes les zones, sols hem de fer un poc de recerca a la xarxa. Trobareu molta més informació a <http://www.oruxmaps.com/>.

Google earth és molt conegut encara que normalment el que porta l'smartphone és el Google maps, que és gairebé igual que l'anterior, servix per a localitzar la nostra posició i obtenir imatges de satèl·lit no sols d'on estem, sinó si

tenim una connexió amb dades, de tot el món. En realitat l'aplicació no és necessària si tenim les altres dos. Té una altra utilitat però que no ens servirà per sendes i camins, és la de calcular una ruta, però sempre per carretera

Aplicacions meteorològiques hi ha moltes, la de wunderground que és una pàgina en internet potser de les més completes, a més d'una

aplicació, amb un gràfic detallat d'humitat, vent i possibilitat de pluja.

(<http://www.wunderground.com>)

El defecte que té, és que en abastar tot el món, hi ha localitats menudes que no troba, però aleshores podem consultar:

«El tiempo» també és una pàgina d'Internet (<http://www.eltiempo.es>) però en basar-se amb dades de l'AEMET cobrix tot el territori de l'estat, porta mapes de pluja, vent i temperatura, i el que és més interessant el mapa del radar de pluges en temps real.

Map My walk. Servix per a poder monotonitzar l'activitat física, a més que com l'oruxmaps i wikiloc podem gravar la ruta que hem fet, i vore tots els seus paràmetres, a més vorem els passos que hem fet i les calories consumides, fins i tot podem connectar-lo amb un dispositiu pulsòmetre per controlar les nostres pulsacions i ajustar millor el consum de calories. També podem dur un pla d'entrenament, ja que

pujarà les nostres rutes i els nostres progressos automàticament a un servidor, per la qual cosa caldrà registrar-nos i la mateixa aplicació es connectarà al servidor

<http://www.mapmywalk.com/>.

L'únic defecte és que sols està en anglés, encara que per la senzillesa dels seus menús potser és fàcil d'entendre.

Whatsapp amb diferència l'aplicació més coneguda de totes, el seu ús no sembla que siga específicament per al senderisme, però sabíeu que mitjançant l'aplicació podeu donar la vostra localització exacta? Normalment per a la nostra ubicació utilitzem la descripció del nostre voltant, la qual cosa pot ser molt inexacta. Doncs bé durant la comunicació si premem el clip que hi ha a la part superior, no sols podem enviar una foto o un vídeo, sinó també la nostra ubicació exacta mitjançant les coordenades GPS, la persona que el rebrà, podrà visualitzar la posició al Google maps o al Google earth, sols prement sobre allò que haja rebut.

CUINAR EN VERD

SOL D'HIVERN

Una recepta senzilla i molt nutritiva.

Ingredients:

- * 3 trossos de carabassa
 - * 2 moniatos rojos
 - * 1 porro xicotet
 - * Brull de bullir pasta (espaguetis, macarrons, etc.)
 - * sal, oli d'oliva i pebre roig coent
 - * picadeta: cacaos torrats, sal, unes fulles d'orenga seca i unes gotes de vinagre de poma
- Fiquem a bullir la carabassa, el moniato i el porro, tallats a daus, amb el brull de la pasta que hem reservat, quan estiga, s'afegís la sal, l'oli i el pebre roig coent i es fa una crema.
 - Preparem la picadeta amb els cacaos torrats, un pessiguet de sal, l'orenga i les gotes de vinagre.
 - Presentació en una escudella. Al mig la picadeta.

Imma Vicent

ROSEGONS

És un dolç tradicional de les comarques de Castelló, cap al nord els diuen carquinyols. Cada vegada es fan menys, a causa del canvi de costums i tradicions. Abans era habitual que les nostres mares n'elaboraren quan venien festes. Es tracta d'un dolç sec fet en productes de la zona que aguanta 15 o 20 dies sense fer-se malbé.

Ingredients:

- * 1/4 d'ametlla crua sense pelar, 1/4 de sucre, 1/4 de farina, 3 ous i 1 llimonada de paperet.

Elaboració:

Es munten les clares a part i s'afegeixen els rovells d'ou i el sucre batent-lo, a continuació afegim la farina, l'ametlla i les llimonades. Aquesta barreja l'abocarem, en forma de barres a una llanda prèviament untada amb oli, es posa al forn a 200 °C. Quan està quasi cuita es trau la llauna i ho tallem de gaidó que és la forma d'acabat dels rosegons i es posen altra vegada al forn fins que estiguen ben daurats per totes les parts, així queden cruixents i molts bons.

Carme Orenga

ANECDOTARI DE LA SASE III

AGUANTANDO EL CHAPARRÓN

Para el 22 de marzo del 2015, la SASE tenía programada una excursión desde la ermita de la Virgen de la Vallivana, hasta la localidad de Vallibona, y aunque desde dos días antes una borrasca descargaba chubascos en toda la provincia, no fue inconveniente para que el día de la marcha en el autobús, una veintena de excursionistas, mirando recelosos al cielo, tuviéramos la esperanza de que esa jornada el tiempo nos respetaría. Pero después de un buen almuerzo en el restaurante del ermitorio, nuestros peores temores se habían hecho realidad: había que comenzar la excursión bajo la lluvia. Afortunadamente, la misma era intermitente, lo que nos permitió recorrer el barranco del Marfullar tranquilamente. Después de ir ascendiendo por el canal del Tossal del Turmell, llegamos a la cima, donde de nuevo la lluvia y una fría niebla, bastante espesa, hicieron que nuestra estancia allí fuera breve, por lo que tras tomar un bocado y echar unas fotos, comenzamos la larga bajada que nos llevaría a Vallibona.

Ahora ya la lluvia no nos daría tregua alguna. En el descenso tuvimos que atravesar cinco barrancos que en situaciones normales cada uno de ellos no implicaría más que un pequeño salto para sortear el agua. Pero ese día no, ese día cada vez que se

nos cruzaba uno en el camino, había que estudiar minuciosamente por donde podíamos atravesarlo, y en alguna ocasión hubo que echar piedras grandes para no tener que meter los pies en el agua, que por otra parte bajaba con fuerza, con lo que el riesgo de remojón completo era muy real. Pero la naturaleza es obstinada y al final logró que el agua llegara a nuestro calzado. Si sorteamos a duras penas los barrancos, no pudimos hacer lo

mismo con el camino, convertido en torrentera, por donde bajaba la gran cantidad de agua que iba cayendo del cielo. Se puede decir que fue un día de análisis hacia la efectividad del Gore-Tex de nuestras botas.

Pero allí no habían acabado las penalidades de los senderistas ni mucho menos. Faltaba la sorpresa final. Al llegar a la rambla del rio Cèrvol, para atravesarlo por el paso hormigonado que para coches y personas tiene el pueblo para acceder al casco urbano, nos encontramos con una corriente embravecida, y con una anchura de cauce que aquello parecía el Ebro. Imposible cruzarlo. Después de sopesar varias posibilidades,

se nos ocurrió llamar al bar de Vallibona para pedirles consejo, y vaya si nos lo dieron bien. Nos indicaron un agreste sendero que desde donde estábamos ascendía por la ladera de la montaña e iba a desembocar a la carretera, y de allí, cruzando el puente de la misma pudimos acceder por fin a nuestro destino.

Aquel día la AEMET publicó que habían caído 175 l/m2 en la provincia.

José Antonio Campo

LES BOTES

El 21 i 22 del passat maig, Pasqual va preparar una magnífica excursió per terres tarragonines. El primer dia, pels camins de Ronda, que discorre per cales i platges verges des de l'Ampolla a l'Ametlla de Mar.

Una ruta que voreja la costa, sortosament sense edificacions grosses que trenquen l'harmonia, entre els matolls i pins mediterranis i una mar que, eixe dia, estava emblavida i domada. Un sol temperat ens va acompanyar apiadant-se de nosaltres.

L'hotel on férem nit, un gratacel que escodrinava la necròpolis, era tocant la rambla Nova. En arribar a l'habitació, vaig deixar les meues botes ventilant-se a la serena, col·locades a l'ampit de la finestra.

La deessa Fortuna ens va sorprendre amb una nit de "Portes obertes dels museus". Per això, després de sopar, eixírem de bòlit per no perdre'ns res, doncs la programació era extensa. Javier es fa fer el fugisser a la recerca d'inspiració per pintar.

La teatralització dels gladiadors fou un espectacle que ens va deixar bocabadats i a sobre, sense sang vessada. Cadascú va estirar la nit al seu gust.

El dia 22 ens restava per conèixer un grapat de coses de la Tarraconensi romana, així ens vam

assabentar que per garantir l'oci, els romans construïren un circ, teatre, amfiteatre... Per protegir-se edificaren la muralla amb blocs megalítics soterrats dos metres, per si l'enemic furgava i els sorprenia. Construccions formidables que demostraven els seus avanços tecnològics, creades per grans enginyers i executades per una massa d'esclaus que feien la feina sense remugar i si morien d'esgotament, eren substituïts per altres.

Amb la lliçó apresada tornàrem cap a casa, plens de satisfacció.

Quan va transcórrer un mes, vaig anar a la passejada per la mar (de Borriana a Nules i viceversa) en sandàlies, però va ser a la pujada nocturna a Castro, al mes de juny, quan vaig notar a faltar les botes, doncs no estaven al seu lloc. Bé, ja les buscaria en deteniment. Les vaig cercar per tota la casa, fins i tot al cotxe, però no hi eren.

Quina va ser la darrera vegada que les vaig usar? En el viatge a Tarragona!

Quantes nits van seguir les meues botes a la serena? Elles van preferir vigilar des de la talaia d'un seté pis la vida nocturna i diürna, dissimulades darrere dels pesats cortinatges, fins que la dona de la neteja, ¿o era un home?, els va dir: "Ja n'hi ha prou"! I les va rescatar.

Aqueixes botes ja no les veuràs, em deia el Julià, però jo tossuda que tossuda. Vaig preguntar a l'hotel HS Express -quin nom de cafetera- si en els objectes perduts figuraven unes botes. Sense indagar, em van respondre que no. Bé, ho intentaré altre dia. Aquesta vegada sí que la sort em va somriure. Hi eren. Me pregunten de quin color són. Ostres, quina tonalitat tenen? Vaig caminar amb elles per Eslovènia, els Pirineus i tants altres llocs i no recordava el seu color? Sols sabia un detall que les distingia: la seua puntera cap amunt per no llastimar-te les ungles en les baixades. Vaig revisar fotos meues per veure el color, però en moltes apareixia com les locutores del telenotícies, de mig cos.

Una vegada localitzades, vaig indagar per si me les podia portar un xicot que viu a Tarragona de la Vilavella, però no va poder ser.

Per fi, l'onze de juliol em van lliurar les meues botes un missatger, empolegades dels camins de Ronda, per això em preguntaven si eren botes de treball. Ara sí que recordaré el seu color.

Imma Vicent

PROGRAMACIÓ

Comissió de Senderisme / Centre Excursionista de la Serra Espadà

Primavera- Estiu 2017

NOTA: Abans de qualsevol excursió cal consultar el nostre Facebook per si hi ha algun canvi: "Centre Excursionista de la Serra Espadà" o bé la pàgina web: www.serra-espada.org, o Twitter.

LES MOLES DE XERT

DIUMENGE 12 DE MARÇ- COL·LABORA: Alfons

DIFICULTAT: baixa

DURESA: mitja-baixa

KM: 17 km

QUILÒMETRES: 17

DESNIVELL: 550 m

Eixida: 7.30 h del mercat de Nules i 8.00 Auditori de CS / **Arribada:** 19.30 h

Ruta: Eixirem de Canet lo Roig, Olivera de les quatre potes (premi nacional 2016), mas d'en Cruelles, mas del Coll, mola Llarga, moleta Redona, mas de Bel, mola Murada, l'Ansaloni (pou artesià) i poblat de l'edat del Bronze. Per una altra senda, voltarem la mola i pujarem al cim, ja dalt veurem la impressionant pedrera de marbre, baixarem tota la Mola fins a arribar a Xert.

Observacions: Excursió espectacular per les vistes i les oliveres mil·lenàries que trobarem en el recorregut. Anirem amb autobús.

Cal dur esmorzar, dinar i aigua.

Cal inscriure's a seccsase@serra-espada.org, o bé cridar al 634540956, del 27 de febrer al 2 de març.

Quota: 14 €

Olivera quatre potes

Mola

AÍN, CASTELL I EL PIC BATALLA

DIUMENGE 26 DE MARÇ - COL·LABORA: Carme

Eixida: 9.00 h, de la plaça de fora / **Arribada:** 13.30 h

DIFICULTAT: baixa

DURESA: baixa

DESNIVELL: 400 m

Ruta: Eixirem d'Aín en direcció al castell, on esmorzarem, després tornem pel GR 36 per anar al coll de Barres, pic Batalla, Ombria del Benialí i Aín.

Observacions: Excursió de mig dia. Porteu esmorzar i aigua.

LA TRANSESPADÀ

DIES 1 i 2 D'ABRIL - COL•LABORA: Manolo Bellido

Eixada: 6.00 h de l'Auditori de CS; 6:15 Apeadero Betxi

DIFICULTAT: alta

DURESA: alta

DESNIVELL: 1100/1100 m

KM: 32 /30

Dissabte 1: Montanejos, mas de Bagan, Torralba del Pinar, rambla de Villamalur, l'Alcúdia de Veo.

Diumenge 2:

L'Alcúdia de Veo, Veo, Aín, Eslida, coll Roig, ombria d'Artana i la Vilavella.

El CE Castelló organitza la Trans i ens convida a que nosaltres també la programem.

El bus que ens traslladarà a Montanejos, el tindrem de recolzament en els pobles per on passarem i ens durà a l'allotjament que serà a Almedíjar, a la Surera.

Inscripcions: 13 al 16 de març, tel. 634540956 o mail: seccsase@serra-espada.org

Inclou: alberg en mitja pensió, bus i guies.

Si no teniu la llicència federativa se us tramitarà l'assegurança.

Quota: 75 €.

LA VILAVELLA

DIUMENGE 2 D'ABRIL - COL•LABORA: Joan Vicent

Eixida: 9.00 h al museu de la Vilavella, tocant la font Calda / **Arribada** 13.30 h

DIFICULTAT: baixa

DURESA: baixa

DESNIVELL: 100

Ruta: Començarem per visitar el museu, després pujarem a les trinxeres, on esmorzarem i en baixar visitarem el barri antic, la casa-museu dels Espardenyers i el mural del col•lectiu MIAU.

Observacions: Excursió cultural i familiar.

Podeu deixar els cotxes al voltant de l'ambulatori, c/ Cervelló, o a la carretera de la Vall.

Jornada Cultural per la Vilavella

El grup de Voluntaris pel Patrimoni de la Vilavella, està format per persones interessades a conservar la riquesa cultural del poble. L'objectiu principal és: conèixer, mantenir i difondre el nostre patrimoni. La primera tasca ha sigut elaborar una relació de tots els béns que cal preservar. Ha encetat les seues tasques participant en els treballs inicials per a recuperar les trinxeres, així com en la neteja de les «pedres picadores» on picaven l'espert els espardenyers. Açò solament és l'arrancada perquè encara ens queda molt per fer.

Imma Vicent

PASQUA: BILBAO - CAMINS, PATRIMONI I PINTXOS

DEL 13 AL 17 D'ABRIL - COL•LABORA: José Antonio i Dani

Eixida: Dijous 13 - de CS, 5.30 h de l'Auditori, Nules del mercat 6.00 h i benzinera d'Algar 6.20 h en ruta cap a Bilbao. Arribarem a l'alberg i repartirem les habitacions i després temps lliure per visitar Bilbao.

Divendres 14 - Parc natural d'Urkiola.

Eixida cap a Muntsaratz, on farem l'excursió per un paratge impressionant, el congost d'Atxarte, pont de pedra i l'ermita i anirem pujant al port d'Urkiola on visitarem el centre d'interpretació Toki Alai. L'excursió és d'uns 12 km amb desnivell de 700 m. En acabar visitarem Durango, una passejada pel centre històric, declarat conjunt monumental el 1997, ens revelarà el seu origen medieval.

Dissabte 15 - Parc natural d'Armañon.

En desdejunar eixirem cap a Karrantza (las Encartaciones/Enkarterri) per a caminar per aquest parc, tresor natural que segueix sent una de les zones turístiques més desconegudes del país basc. Visitarem el centre d'Interpretació del parc, amb precioses vistes sobre la grandiosa vall de Karrantza i les muntanyes d'Ordunte, todos són magnífics. A més, una visita guiada a les coves de Pozalagua, autèntic tresor subterrani al paradís càrstic de la muntanya Ranero. En acabar, una ruta d'11 km amb un desnivell de 500 m i de tornada vorem Balmaseda, capital de la comarca de las Encartaciones, a la vora del riu Kadagua, una de les principals rutes comercials entre Castella i Bilbao, destaca sobretot pel seu extens i ric patrimoni cultural. El seu nom prové de Val-Test o Vall de Vinyes, doncs aquí es conrea la vinya igual que en altres llocs de las Encartaciones, es produeix el vi txacolí.

Diumenge 16: Reserva de la Biosfera d'Urdaibai.

Després d'esmorzar, ens acostarem a la Reserva d'Urdaibai, espai natural extraordinàriament bell i variat, declarat Reserva de la Biosfera per la UNESCO el 1984. El seu cor és el riu Oka que es transforma en ria en arribar a Mundaka, creant uns espectaculars aiguamolls plens de vida. Ruta d'uns 10 km sense desnivell. A continuació visitarem Bermeo, port típic del Cantàbric, en tots els seus carrers i places del nucli antic es respira l'ambient mariner, i el port vell dóna caràcter al municipi. Finalitzarem la jornada en sant Joan de Gaztelugatxe, debatent-se entre la immensitat del mar Cantàbric i la solemnitat dels penya-segats de la costa basca, l'illot de Gaztelugatxe està envoltat per una atmosfera de misticisme i màgia que impregna a tots aquells que el visiten.

Dilluns 17

Després del desdèjuni, el bus ens durà al pont de Biscaia o pont penjant, construït en 1887-93 per l'enginyer Alberto de Palacio. A sota una plataforma transbordadora uneix les dues ribes de la ria del Nervión. D'allí anirem a Getxo, per la costa, contemplant per fora totes les viles centenàries de la burgesia basca, edificades entre finals del segle XIX i principis del XX. Acabarem en el port Vell i el poblet, molt bonic, on dinarem de pintxos per eixir cap a les 14 h a la Plana.

Inscripcions: del 21 al 24 de febrer al tel. 634540956, o mail: secrsase@serra-espada.org després ingressar els diners.

Hem cregut convenient no contractar els sopars perquè hi serem en la ciutat famosa pels pintxos i la bona gastronomia.

Estarem allotjats en dos albergs: dia 13 en u i la resta en l'altre, les habitacions són de 4 persones amb bany al corredor. El primer alberg són de 4 i 6 llits amb banys al corredor.

Quota: 255 € / **La quota inclou:** Autobús, excursions i 4 dies en albergs a Bilbao, en règim d'allotjament i desdèjuni.

Balmaseda

Ria Bilbao

CONCA: CAMINS I MONESTIRS TEMPLERS / PER LES TERRES DELS TEMPLERS PONT DE L'1 DE MAIG

Eixida: Dissabte 29 d'abril - Eixida de Benicàssim de la plaça Corts Valencianes, 7.00 h, l'Auditori 7.15 h i Nules al mercat 7.45 h, 8.00 h Sagunt, en ruta cap a Moya. Arribarem a Pedro Izquierdo i agafarem el camí de la Vera Cruz*, fins a arribar a la ciutat emmurallada de Mora, actualment en runes i continuarem fins a Landete on dinarem. El bus ens replegarà i ens durà a Garaballa per visitar el monestir de la Tejada, s. XVI que va perteneixer a l'ordre dels Trinitaris i d'ací marxarem amb el bus a Mira on farem una xicoteta ruta a peu per les gorgues de Mira, uns 5 o 6 km. Repartiment d'habitacions i sopar.

Diumenge 30 Eixida cap a Boniches a visitar el Monument Natural de los Rodenos del Cabriel. Recorregut d'uns 20 km i 300 m de desnivell fins a arribar a Pajaroncillo.

Ruta: La Foradà, pinturas rupestres de Villar del Humo, selva Pascuala on es troben los Callejones, el Cañizar (possibilitat de quedar-se al bus) el paratge del Castillo i los Castellones, los Corbeteros i Pajaroncillo. En acabar tornem a Mira.

Excursió amb uns paratges espectaculars. Les formacions geològiques del rodeno i l'acció del riu Cabriel han modelat un paisatge únic.

Dilluns 1 de maig Després del desdèjuni i carregar l'equipatge en el bus, eixirem cap a Villora, on començarem la ruta: GR 66, l'ermita Castil de Oliva, congost i Chorreras del Cabriel. Recorregut d'uns 18 km amb 250 de desnivell positiu. En acabar el bus ens replegarà en Enguñados i tornarem cap a la Plana.

*El Camí de la Vera Cruz ix des dels Pirineus. És una ruta que recorren els pelegrins des de la serralada muntanyosa que li dona nom fins a arribar a la població de Caravaca de la Creu, on es venera una relíquia de la Creu en la qual, suposadament, Jesucrist va ser crucificat i es va trobar amb l'emperadriu santa Elena.

Són diverses les referències històriques i literàries que narren aquest pelegrinatge a través de la península Ibèrica. Un recorregut que travessa Navarra, transcorre per Aragó, València i Castella-la Manxa, fins a arribar a la regió de Múrcia. Gairebé 900 quilòmetres que avui han estat recuperats i revalorats per atraure els nous pelegrins.

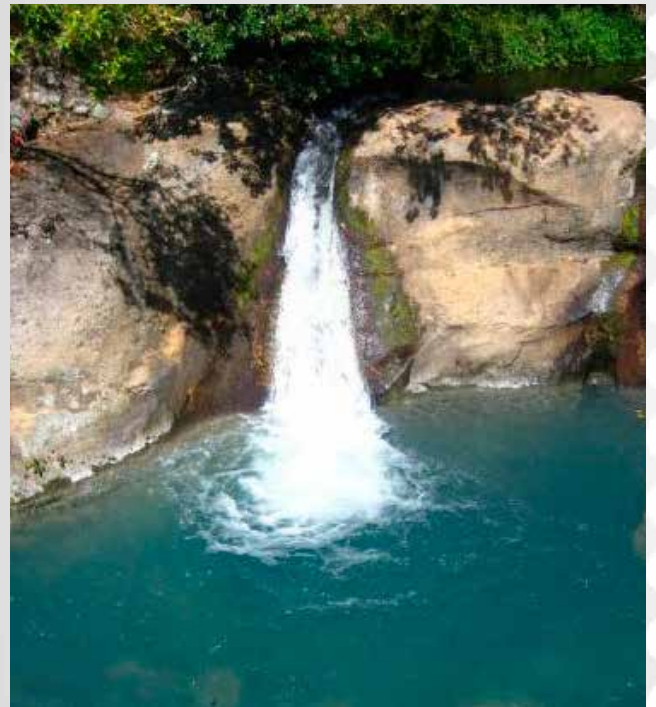
Inscripcions: del 3 al 7 d'abril, al 634540956 o, mail secrsase@serra-espada.org

Inclou: Autobús, guies i dos mitges pensions en <http://www.casaruralcastron.com/>

Quota: 145 euros

Los Callejones

Las Chorreras

PELS TERRENYS FORESTALS AMB FUNDEM

DIUMENGE 7 DE MAIG- COL·LABORA: Carme

DIFICULTAT: baixa

DESNIVELL: 50 m

km: 3

Eixida: 9.30 h, de la benzinera d'Artana, on omplirem els cotxes i anirem a visitar la finca de la urbanització d'Artana i la finca de la font de Matilde, en terme d'Eslida. Acabarem al voltant de les 13 h.

Cal dur calcer còmode, esmorzar i aigua.

Hem organitzat una excursió per visitar algunes de les finques forestals que pertanyien a la Fundació Serra Espadà i ara, després de la fusió, són de FUNDEM.

Pretén ser una jornada de germanor per informar els socis de FUNDEM sobre el patrimoni que tenen en la Serra i mostrar-los la seua riquesa natural.

DIUMENGE 14 MAIG EL GARBÍ I GR10

COL·LABORA: Alfons

DIFICULTAT: mitja-alta

DURESA: mitja

km: 10

Eixida: 8.30h, del restaurant Els Pins d'Estivella, a l'entrada del poble /
Arribada: 13.30 h

Ruta: Quedarem a Estivella però eixirem de Segart, portarem uns cotxes i començarem la ruta pel GR 10, pedrera, el Garbí, amb unes bones vistes i Estivella.

Observacions: Portar esmorzar, aigua i bon calcer. Possibilitat de quedar-se a dinar al restaurant Els Pins.

Garbí

Sèquia a Veo

DIUMENGE 28 DE MAIG VOLTA A LES AGULLES DEL DESERT

COL•LABORA: Tomás

DIFICULTAT: baixa

DURESA: mitja

Desnivell: 450km

KM:11

Eixida: 9.00 h de la font del Senyor a Benicàssim, deixar els cotxes al c/ Les Oliveres o un paral•lel després de la N-340.

Arribada: 13.30 h

Ruta: Font del Senyor, barranc de Comba, font Tallada, coll de les Agulles, senda Covarxos, cementiri i Benicàssim. / Possibilitat de pujar a l'Agullot.

Observacions: Eixida de mig dia, porteu esmorzar i aigua. **Excursió familiar**

DISSABTE 10 DE JUNY / A LA LLUNA DE CASTRO

COL•LABORA: Imma Vicent

DIFICULTAT: baixa

DURESA: mitja

Desnivell: 500km

KM:10

Eixida: A les 19.00 h, de Fondegulla, plaça Diputació.

Ruta: Fondegulla, barranc de Castro, castell de Castro i Fondegulla. Soparem al castell, i si l'oratge acompanya, observarem els estrells sense pressa..

Observacions: Cal portar sopar, aigua, **llanterna** i tot el que vulgueu compartir!

DIUMENGE 25 DE JUNY PATRIMONI HIDRÀULIC I SISTEMA DE REG MORISC A LA SERRA ESPADÀ

COL•LABORA: Carme Orença

Eixida: 9.00 h, plaça de fora d'Aín

Ruta: Es tracta d'un camí interpretatiu pel barranc de la Caritat d'Aín. Trobarem cinc molins, quatre per moldre farina i un per donar llum al poble. En el trajecte s'explicarà el sistema de reg que varen construir els moriscos al s. XVI i que hui encara és un referent perquè perviu la mateixa manera de repartiment d'aigua, de drets i de séquies.

Observacions: Porteu esmorzar i calcer còmode. L'excursió no té cap dificultat i el recorregut és d'uns 3 km. **Excursió familiar**

ANGLATERRA: COMTATS MEDIEVALS I CORNUALLES DEL 18 AL 27 D'AGOST

DEL 18 AL 27 D'AGOST

En aquest viatge us proposem visitar el sud-oest d'Anglaterra, territori amb molt de patrimoni que alternarem amb les caminades per parcs nacionals, visitarem el d'Exmoor i el de Dartmoor, situats al començament de la península de Cornualles i itineraris pels Cotswolds.

Els Cotswolds són l'àrea més gran de destacada bellesa natural d'Anglaterra i Gales. Aquesta zona de turons de pedra calcària és la imatge típica d'Anglaterra. Fan servir la seua pedra de color daurat (golden coloured Cotswold stone) per a la construcció, aconseguint uns poblets dels més bonics de la Gran Bretanya. Un camí de 160 km que travessa el territori per aquests poblets, nosaltres farem dues excursions per ací.

També visitarem els penya-segats de Cornualles i el castell del rei Artur, Baht i Oxford, catedrals: Salisbury, Wells i el monument megalític Stonehenge.

Eixida: Divendres 18 - a les 6.00 h mercat de Nules i 6.30 h Auditori CS. En ruta a l'aeroport de BCN, l'avió ix a les 12.30 h cap a Londres (aeroport de Gatwick).

/ Arribada 13.50 h. - Ens recollirà un bus per acostar-nos a Brighton, vesprada i nit lliure, tenim contractat sopar en l'alberg, està situat al bell mig de la ciutat.

Dissabte 19 - En desdejunar eixirem en el bus cap a Salisbury, visitarem la catedral, una de les més famoses d'Anglaterra i també el centre històric, després Stonehenge (monument megalític força famós) datat el tercer mil·lenni a.C., en acabar en ruta cap a Okehampton, on ens allotjarem els 4 dies vinents.

Diumenge 20 - Pel matí eixirem a fer una ruta per el Dartmoor National Parck. En acabar tornada per a sopar i temps lliure.

Dilluns 21 - Eixirem cap a Bedruthan Steps, caminada pels penya-segats de Cornualles, després visitarem Tintagel, el castell (està en runes) del rei Arthur i passejada per la zona.

Cornualles

Oxford

Dimarts 22 - Avui excursió pels penya segats de Cornualles i Clovelly.

Dimecres 23 - Deixarem aquesta ciutat i en ruta cap a Wells per veure la famosa catedral. Després visitarem Bradford-on-Avon i finalment Bath, ciutat on des de segles ha estipendiat la noblesa anglesa, podrem veure els banys romans, carrers i places victorianes. Arribarem a Cirencester a sopar i repartiment d'habitacions.

Dijous 24 - Visita i caminada pels Cotswolds, a més visitarem aquests pobles que són dels més bonics d'Anglaterra.

Divendres 25 - En eixir de Cirencester anirem a veure el palau de la família de Churchill i la tomba. Reprenem la ruta per anar a Oxford, a la vesprada tornada a Cirencester.

Dissabte 26 - Tornem a fer un recorregut pels Cotswolds, des de Winchcombe fins a Stanway-Stanton i visitarem Broadway, en acabar tornarem per a sopar.

Diumenge 27 - Ja d'eixida cap a l'aeroport visitarem la ciutat de Tewkesbury i agafarem el vol en l'aeroport de Birmingham-BCN, arribarem vora les 16.40 h i en bus cap a la Plana.

CAL DUR: Roba per a la pluja, per si de cas dni, passaport i tarjeta sanitaria. ▼

Dartmoor National Park

REUNIÓ INFORMATIVA DEL VIATGE: Dia 28 de juny a les 19.30 h al casino de Caixa Rural de Nules.

DEVOLUCIÓ DINERS VIATGE: Un mes abans es tornarà el 50%, d'un mes a set dies el 25%.

INCLOU: autobús de CS a l'aeroport de BCN (anada i tornada) a CS, avió, autobús per a tots els desplaçaments en Anglaterra, 9 dies de mitja pensió en albergs, assegurança d'accidents en muntanya i assistència en viatges.

INSCRIPCIONS: Les persones que en el seu dia van comprar el vol, ja estan inscrites, llevat que abans del 30 d'abril tornen el bitllet d'avió*, en eixe cas la SASE li tornarà el preu del bitllet.

Quota: a l'hora de imprimir el butlletí no teníem el preu tancat. Ja vos el passarem a l'hora d'inscriure's.

*** Si abans del 30 d'abril no l'heu tornat, després la SASE no podrà oferir les mateixes condicions.**

Cotswolds

Universitat Oxford

PROPERES EXCURSIONS

PER A L' ANY 2017

24 set - Dia de la Muntanya Neta

7,8,9 d'octubre - Santuari de Montserrat

22 d'octubre - Lluçena -Xodos

5 novembre - la Intercomarcal

11 i 12 novembre Serra de Prades: les Obagues de la Mussara i la vall de Brugent.

26 novembre - Tírig-Catí

17 desembre - excursió de nadal

Notes:

Devolució de l'import de les excursions:

Autobús d'un dia: si s'avisava abans de 48 hores, es tornarà un 60%.

Autobús+ allotjament: avisant amb una setmana d'antelació es tornarà un 66%, i entre una setmana i 48 hores es tornarà un 40%.

En el viatge d'estiu s'especificarà cada vegada.

El no presentar-se a l'autobús comportarà automàticament la pèrdua de tot abonament. Aquesta norma regirà sempre que no s'especifiquen altres condicions en l'explicació de cada excursió.

Abans d'inscriure's, cal assabentar-se de les característiques de cada excursió per comprovar si es correspon amb les possibilitats de cadascú i per portar equipament adient al recorregut. En tot cas, cada persona assumirà el risc que comporta participar en l'excursió elegida.

L'excursionista és responsable de tot perjudici o lesió que pugui causar-se a si mateix, a tercers o al medi ambient.

Les persones que no tinguin la llicència federativa, aviseu i se vos tramitarà una assegurança en accidents de muntanya, preu: 3 euros per persona/dia.

Comptes on ingressar les excursions (A nom Societat d'Amics de la Serra Espada) :

BANKIA, IBAN: ES09 2038 6496 51 3000035079

Banc Santander, IBAN: ES41 0049 5538 69 2716050905

Caixa Rural la Vall, IBAN: ES36 3111 5004 66 1152522023

OFICIS PERDUTS; EL CACAUERO

Curiosament el mot cacauero manté en la nostra zona el sufix castellanitzat, però no així tramusser.

«Cacauets i tramussets, ¿qui rosega xiquets?».

Lluís

Vicent

El cacauet és d'origen americà, al segle XVIII ja n'hi havia plantes a València i a finals d'eixa centúria era molt corrent i es venia pels carrers i els mercats del Regne, i seria a Alginet (la Ribera Alta) on més arrelaria el conreu. Des d'aleshores que no ha deixat de consumir-se i si bé avui ja no hi ha venedors ambulants, se'n poden trobar a les botigues i els supermercats. Ma mare en torrava, als xiquets ens agradaven els cacauets perquè feien una festa per postres (Vicent Marqués. Publicat originalment a l'Avui, 2010).

Els cacaus i tramussos sempre han anat plegats, el que venia cacau també portava tramús. Una festa no ho era si no s'acompanyava d'aquests dos productes. Tant els cacaus com els tramussos eren un aperitiu molt desitjat i popular, a la vegada que omplien la panxa i si a més d'això, estaven acabats de torrar o preparar, guanyaven en sabor.

Lluís Caballer Martínez, de la Vilavella va començar a vendre cacaus i tramussos cap a 1948 amb el seu germà Pasqual, però aquest s'ho va deixar prompte. La seua mare, Freisqueta, ja en venia a la plaça en una paradeta al costat de l'església.

Lluís disposava d'un cossi gran de zinc, a sa casa, per elaborar els tramussos de la següent manera: primer els ficava a remull, després canviava l'aigua cada dia perquè perderen l'amargor i finalment els bullia en una caldera, d'aquesta mena són mengívols. Pel que fa als cacaus, a vegades en plantava a l'hort, o bé els comprava crus i els portava en llandes al forn per torrar-los.

El tramús era de la varietat groga, sembla que en aquella època els llauradors en plantaven a les vores dels ribassos i el cacau era l'autòcton, xurret, de dos grans, menut i saborós que alternava amb les cacaues de major tamany i tres grans.

Quan eixia a vendre es cobria el cap amb una gorra i a la cintura es nugava el davantal, segurament blanc, d'una o dues butxaques per portar el canvi i els diners

que cobrava. En una cistella ovalada de vímet, d'una sola ansa que identificava els cacauers, col·locava la mercaderia: paper d'estrassa per a les paperines, dues mesures de distintes mides (uns gobelets de fusta) i els cacaus i tramussos i eixia a vendre-ho pel poble. Segons el preu que li demanaven, emprava la mesureta que costava dos quinzets -la moneda del foradet al mig- o bé la mesura gran d'una pesseta, agafava el gènere i ho dipositava en la paperina per servir-ho al client.

Lluís era un home ben plantat, alt per a la seua època i amb una veu molt potent i apropiada per pregonar: "El cacauereeroooo".

Quan feien bous, no tants com ara, la presència del cacauero no fallava mai, inclús n'acudien de fora, a fi de poder abastir a la gentada que es congregava. Tanmateix venia la neulera (barquillera), una dona de la Vall que portava neules cilíndriques embolicades en paper de seda blanc i cridava «la barquillera, al buen barquillo». Per això, en els bous de carrer hi estava Lluís, ja fóra a Nules, Mascarell, Borriana, etc. Primer amb bicicleta i després amb un Mobilet ficava en saquets grans de tela els productes, el paper d'estrassa i els gobelets. A la Vilavella tenia uns quants llocs fixos on acudir els dies festius: a les partides de pilota valenciana, al cinema, tavernes com la del tio Quico, al carrer de sant Antoni, la de Juan de Bota i cal tio Batano, al bar Nacional i la Caixa. Altra clientela fidel eren els rogles de dones que estaven jugant la partida de cartes, com a ca la Terència -segur que alguna broma li gastarien-, ca Tenra i ca Marina, la dona de Batano, tocant a la part nord del poble. No oblidem que els hòmens anaven a les tavernes, al casino, al Nacional o a la Caixa.

Cap a 1952-53 s'ho va deixar per regentar el bar de la Caixa. Em diu ma mare que en un bou del carrer dels sants de la Pedra, a un cacauero foraster, guardant-se del bou, li va caure la cistella a terra. Tothom arreplegant cacaus i tramussos, encara que alguns van anar a parar a les butxaques o la boca dels que ho recollien.

El darrer cacauero de la Vilavella va ser Vicent Romero Monlleó (Vicent la Cegueta, però més conegut com a Lietes que era el renom de la dona), el seu fill homònim, l'ajudava.

Els tramussos, en sacs, els ficava a remulla al sifonet (davant de ca Barbareta, al Camí-reial) o també a la regadora d'un motor, prop de la caseta del Pateno. A vegades quan anava a agafar-ho es trobava un foradet en el sac i no era una rateta. Després els bullia a cal seu germà Benjamín en unes calderes i els cacaus, en llandes grans, els torrava al forn de Manil.

A la cistella també portava xufes remullades que eren més cares.

Tenia una paradeta al costat del bar Nacional que ja incloïa més coses com regalissia de bastó, pipes, xicles i altres llepolies.

La mort del fill, als 20 anys en un accident de trànsit, l'any 1966 va trasbalsar al cacauero i va ser el motiu de deixar de vendre.

Imma Vicent

APADRINANT OLIVERES

En un poble d'Aragó s'han proposat protegir el seu oliverar centenari amb una iniciativa curiosa, apadrinar una olivera a través d'una app. T'ho contem amb més detall!

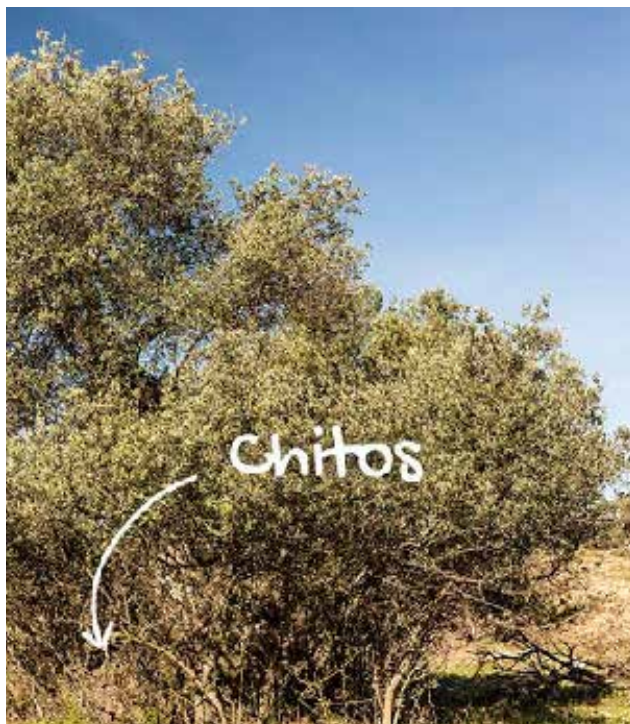
El projecte és conseqüència del treball conjunt de diverses empreses, col•laboradors i el suport institucional des del Govern d'Aragó i l'Ajuntament d'Oliete, entre altres. Passats més de 30 anys d'abandonament de l'oliverar d'aquest poble aragonés, naix aquesta iniciativa que combina l'acció social, la sostenibilitat, les noves tecnologies i com no, l'oli d'oliva. Però anem per parts.

Recuperar l'olivar

Oliveres centenàries en perill, a causa del que en Aragó anomenen "chitos" que són les branques que naixen als peus de l'olivera. Si aquestos no s'eliminen, amb el temps acaben per absorbir els recursos de l'olivera i matant-la. Què cal fer per mantenir l'olivera viva? Apadrinaunolivo.org t'ho explica de forma molt visual a la seua pàgina web.

Què són els chitos i com eliminar-los. Font: www.apadrinaunolivo.org

A Oliete hi ha més de 100.000 oliveres abandonades però en poc més d'un any, la iniciativa recuperaunolivo.org n'ha recuperat 1.500 i ha creat 8 llocs de treball fixos. Treballen des de maig de 2014 i el seu objectiu és aconseguir recuperar tot l'oliverar!

L'aspecte social del projecte i un poble

A banda dels treballadors que fan possible el projecte, no podem passar per alt la col•laboració de l'Agrupación Turolense de Asociaciones de personas con Discapacidad Intelectual (ATADI) que s'han incorporat al món laboral, ja que treballen cada dia per recuperar l'oliverar.

Què és i com funciona la xarxa ATADI?

Oliete és un poble amb poc més de 400 habitants que ha patit una seriosa despoblació al llarg de les últimes dècades, la qual cosa ha motivat la pèrdua d'hectàrees útils de conreu d'oliveres. Però a banda d'oliveres, el poble està carregat de cultura i natura: des d'un museu iber, fins paratges naturals com l'embassament de la cova Foradada, o la sima de San Pedro. Et deixem la pàgina web de l'Ajuntament per si t'abellix visitar aquest poble i vols informar-te abans.

Una superproducció i una app

Si estàs pensant que Oliete és el primer productor mundial d'oli l'oliva, no vas ben encaminat perquè des d'apadrinaunolivo.org es consideren superproductors d'oxigen, conceben cada arbre com una estació fotosintètica única. Pel que fa a la producció d'oli, cada padri rep dos litres de l'oli produït amb la collita del seu exemplar apadrinat. Les olives són principalment de la varietat Empeltre i unes poques són Arbequina.

Com usar l'app "Mi olivo"

Però entre ferramentes, arbres i garrafes d'oli hi ha un espai per a la tecnologia sense la qual aquest projecte no seria possible. L'app "Mi olivo" va

estar desenvolupada per dos xics de 19 i 20 anys i funciona a la perfecció. Sols has de descarregar-te-la i començar a usar-la. En el vídeo de dalt t'ho expliquen d'allò més bé.

Una vegada has apadrinat la teua olivera, que té un cost de 50 euros anuals, l'exemplar serà etiquetat amb un codi QR. Podràs rebre informació i fotografies de l'arbre i fins i tot anar a visitar-lo. Aquest any, 250 persones han visitat la seua! A més, cada any rebràs 2 litres d'oli de la teua olivera. Però l'experiència 2.0 continua a les xarxes socials. Pots seguir els avanços de la iniciativa apadrinaunolivo.org tant en Facebook, Twitter o el blog de l'organització.

- Poda / Eliminación restos de poda
- Eliminación de chitos
- Labranza del suelo
- Cubierta espontanea
- Fertilización del suelo
- Abono foliar con purín de ortiga
- Tratamiento ecológico plagas
- Riego

També en Instagram. Fes clic en la imatge

La campanya nadalenca va estar enfocada a promocionar la idea de regalar oliveres apadrinades però, des d'Espores volem animar-vos a que regaleu iniciatives verdes durant tot l'any! Pensa a qui li faria més il·lusió, del teu voltant, i dóna-li una sorpresa. Però recorda que darrere de cada litre d'oli hi ha un poble, un projecte social i un paisatge que es recupera poc a poc.

Espores

* Redacció d'Espores, la veu del Botànic

* Revista de divulgació científica del Jardí Botànic de la Universitat de València.

PUBLICACIÓ AMB L'AJUD ECONÒMICA DE:

PUBLICACIÓ AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

DIPUTACIÓ
D
CASTELLÓ

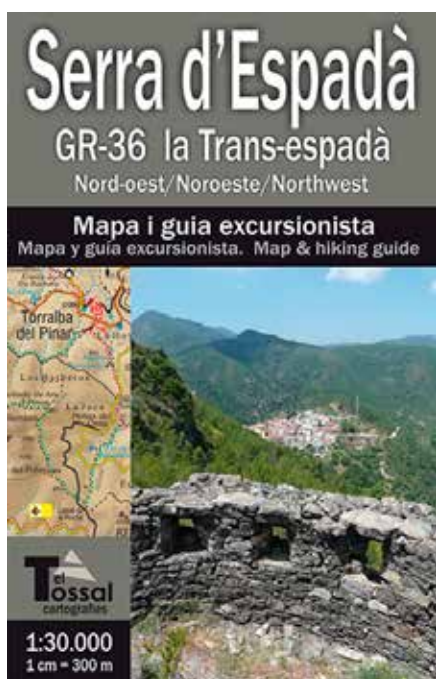

FUNDACIÓ
CAIXA CASTELLÓ

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES: MAPES SERRA ESPADÀ

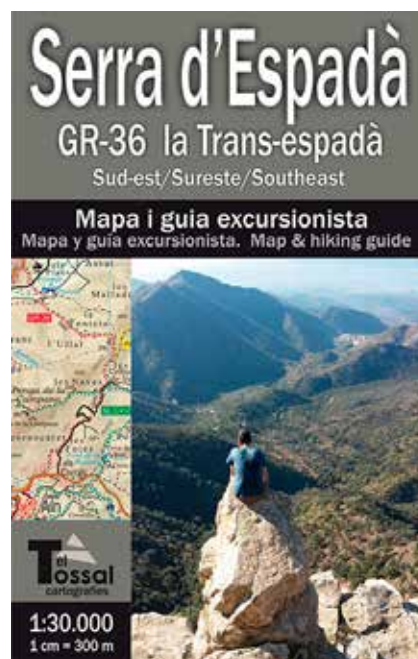
Encantats de comunicar-vos que ja tenim publicat el nou mapa de la Serra d'Espadà:

Doble mapa i guia excursionista a escala 1/30000 de la Serra d'Espadà, des de la Vilavella fins al Collado de Arenillas, entre els rius Palància i Millars, 82000 hectàrees de terreny cartografiat, 40 municipis, 31000 hectàrees de parc natural. Un espai muntanyenc d'allò més singular on la barreja geològica dels calars, les pissarres i el rodeno dóna lloc a diversos tipus de formacions i vegetació associada entre la qual destaca la major extensió de bosc de sureres (*Quercus suber*) del País Valencià amb l'aparició de roures reboll (*Quercus pyrenaica*), castanyers (*Castanea sativa*), boscos

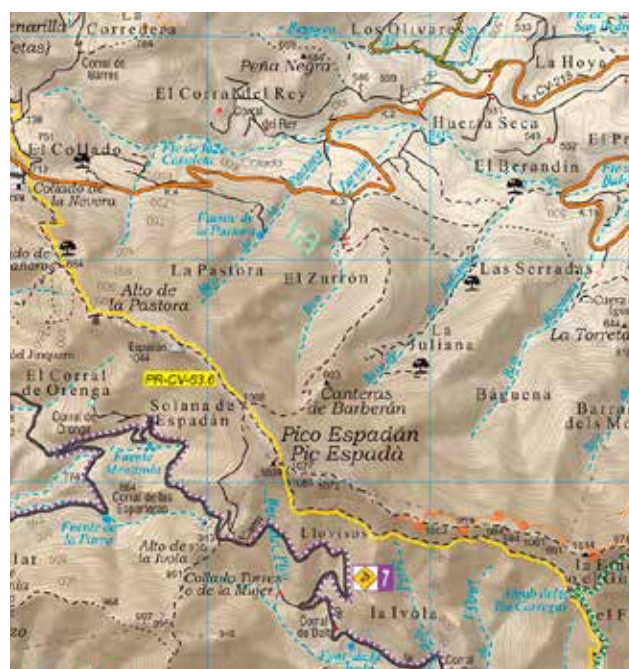
de pi rodeno (*Pinus pinaster*) i ombries farcides de cystus, brucs, falaguers, etc. El Sistema Ibèric s'estira i s'atansa a tocar de la mar formant un laberint de profunds barrancs i espadats, plagat de fonts i rierols que llisquen sobre les roques silícies que amaga centenars de quilòmetres de camins de muntanya i rutes abalisades. Una serra humanitzada on l'herència dels diversos pobladors i activitats l'omplen de castells i talaies del període andalusí, menuts poblets i multitud d'enginyers

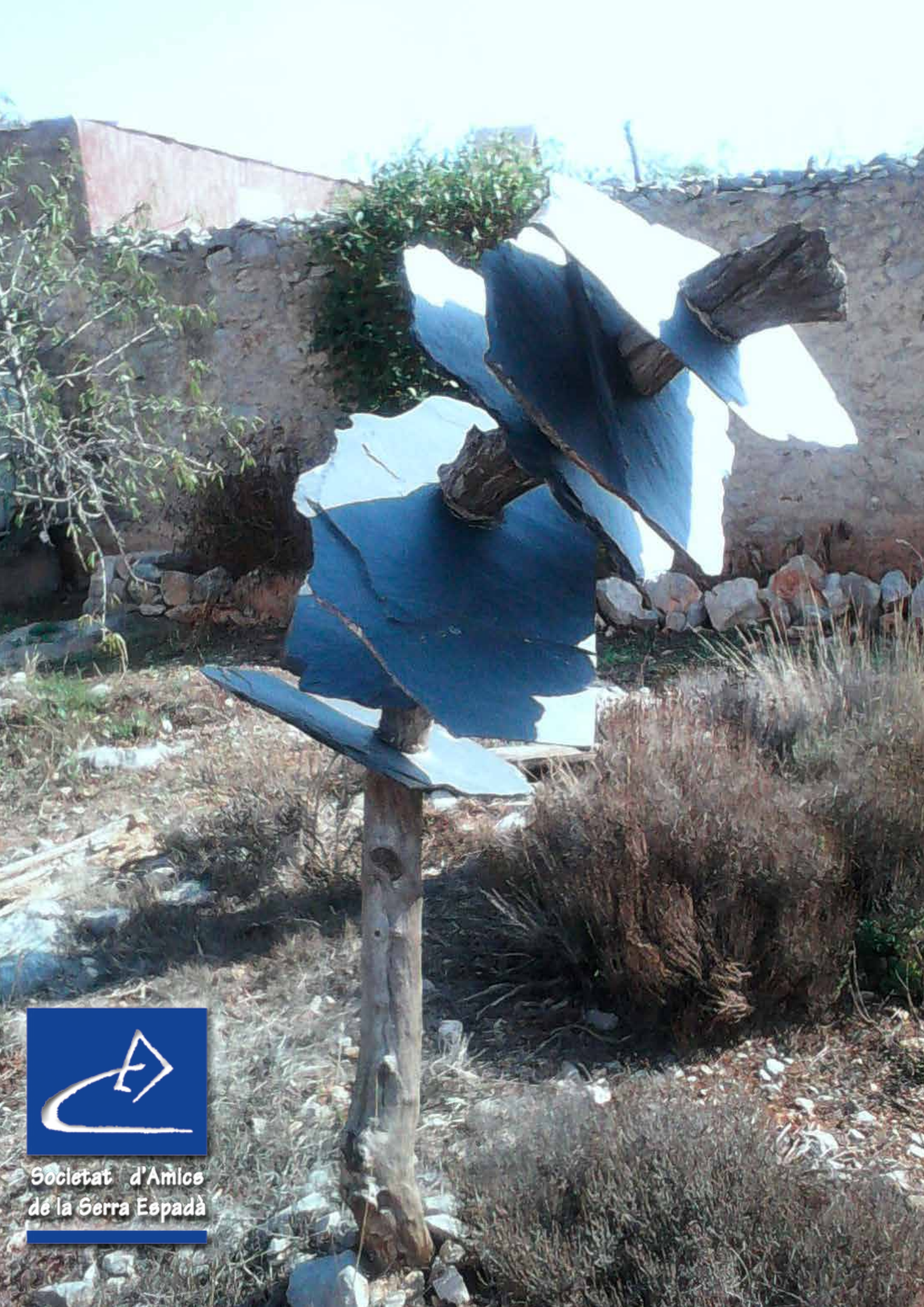
hidràulics d'origen morisc, abancalaments impossibles en pendents quasi verticals, cavitats artificials de mineria clàssica per a l'extracció de cinabri i ferro o les cicatrius de la Guerra Civil que, amb la línia XYZ, tallen la serra en tota la seua

longitud amb trinxeres, nius de metralladora i búnquers. Una gran ruta, la GR36, que la travessa de banda a banda. Un bosc que s'anima cada fi de primavera amb la saca del suro i els sorolls i tràfec que es genera. En definitiva vos mostrem un conjunt geogràfic encisador, ple de patrimoni i amb una gradació cromàtica i paisatgística única en les terres valencianes. Gaudiu de la seua descoberta!

Preu: 15€. En tenim a la seu per si voleu adquirir-lo

Societat d'Amics
de la Serra Espadà